

U trećem poglavlju razrađen je razvoj ruralnog turizma u Hrvatskoj, odnosno glavne pretpostavke da bi taj oblik turizma mogao u ukupnoj ponudi biti važniji i uspješniji. Predstavljene su pretpostavke razvoja ruralnog turizma, a to se prvenstveno odnosi na normativne pretpostavke (zakonodavstvo), organizacijske, edukacijske, razvojne, financijske i promidžbene pretpostavke. Tu su i neke druge pretpostavke, poput uređenosti seljačkih turističkih gospodarstava i objekata, atraktivnosti ponude seljačkih i ostalih oblika ruralnoga turizma i slično. Ovo poglavlje razrađuje i glavne činitelje razvoja ruralnog turizma u Hrvatskoj. Tu su činitelji potražnje - objektivni i subjektivni, te činitelji ponude. U njih se ubrajaju prirodne atrakcije i posebnosti, socijalne vrijednosti, prometna povezanost, turističko posredovanje itd.

Četvrto poglavlje razrađuje marketing u ruralnom turizmu u Hrvatskoj, koji se dosad osobito slabo razvijao. U početku je vrlo važno istraživanje tržišta, a nakon toga slijedi razrada i primjena modernih oblika promidžbe. Važno je organizirati i valjane oblike prodaje, uz odgovarajuću politiku cijena (mислеći na ponudu konkurentnih područja i zemalja).

U petom poglavlju razrađuju se sadašnji i mogući učinci ruralnog turizma u Hrvatskoj. Učinci i u ruralnom turizmu mogu biti ekonomski i neekonomski. Zapravo, ruralni turizam mogao bi ekonomski, društveno i ekološki preobraziti mnoge seoske prostore u nas. Posebna vrijednost ove knjige je navođenje primjera dobre prakse poduzetničkih projekata u ruralnom turizmu Hrvatske. Spomenuta su turistička seljačka obiteljska gospodarstva (TSOG), vinotočja i vinske ceste, kušanonice, izletišta sa starinskim vrstama jela, etno i eko-sela, eko-gospodarstva i organsko-biološka (ekološka) poljoprivreda, etnografske zbirke i tradicijski obrti, kreativne starinske radionice, tematske ceste i putovi, staze i itinerari, starinski i moderniji oblici smještaja itd.

U tom smjeru je koncipirano i šesto poglavlje, koje donosi iskustva i primjere ruralnog turizma u nekim zemljama Europe. Razrađene su najvažnije međunarodne organizacije ruralnog turizma i njihova uloga koju mogu imati u Hrvatskoj. S prikazom organizacije predočeno je nekoliko primjera novih proizvoda ruralnog turizma iz Europe, a prvenstveno neke didaktičke farme iz Italije, te muzeji na otvorenom (starinska sela i gospodarstva). Autori donose i pregled, te razradu načina suradnje u osiguranju sufinanciranja iz strukovnih fondova Europske unije. Možemo na kraju zaključiti da su sudionici hrvatskog ruralnog turizma, a pogotovo njegovi nositelji, dobili potrebitu, odgovarajuću i vrlo korisnu knjigu.

Petar Feletar

ÉVA GYULAI, ZITA HORVÁTH, ÉVA TURBULY: GOSPODARSTVO I DRUŠTVO MEĐIMURSKOG VLASTELINSTVA U 17. I 18. STOLJEĆU, ŽUPANIJSKI ARHIV, ZALAEGRSZEG 2010., 510 STR.

U upravnom središtu Zaladske županije Zalaegerszegu, a u izdanju tamošnjeg agilnog Županijskog arhiva, tiskana je knjiga građe koja govori o povijesti Međimurja u 17. i 18. stoljeću, a čuva se u tom arhivu. Tri mađarske povjesničarke i arhivistice donose izuzetno vrijedne i dosad uglavnom nepoznate dokumente o vrlo važnom razdoblju povijesti kraja između Mure i Drave, koji je tada upravno bio u sastavu Zaladske županije. Uvodni tekstovi i objašnjenja pisani su na tri jezika: mađarski, hrvatski i njemački, što olakšava korištenje ove knjige. Prijepisi dokumenata donijeti su vjerno i u jeziku na kojem su pisani, a to je uglavnom latinski. Naslovi dokumenata (vrlo kratka regesta) pisani su također na tri jezika.

O ovoj knjizi, autorice su napisale i slijedeće: "Ovaj zbornik povijesnih izvora, oslanjajući se na povijesne dokumente, prikazuje povijest Međimurskog vlastelinstva u razdoblju između 1638. i 1770. godine. U svome izdanju nastojale smo predstaviti vrste povijesnih izvora, koji su do danas

manje proučeni iz područja administrativne uprave, te o povijesti imanja, odnosno o gospodarenju na vlastelinstvu. Dokumenti se odnose i na život pučanstva, te omogućuju praćenje promjena u sudbinama stanovništva, životnih okolnosti i odnosa prema vlastelinima".

U opsežnom uvodnom dijelu, autorice objašnjavaju važnost i izdašnost građe, te daju pregled prilika i povijesti Međimurskog vlastelinstva u to doba. Već samo ta uvodna studija, hrvatskim istraživačima povijesti Međimurja proširuje dosadašnja saznanja. Tim više, jer se koristi i dio mađarske literature koja je hrvatskim historiografima dosad bila manje poznata. U uvodnoj studiji razmatraju se slijedeće teme: uvod u stručnu literaturu i izvore za povijest vlastelinstva i Međimurja, geografski i opći upravni položaj vlastelinstva, povijest posjedovanja vlastelinstva (s naglaskom na razdoblje Zrinskih), društveni ustroj i gospodarstvo vlastelinstva, kmetski odnosi na vlastelinstvu, a daje se i popis usluga i kmetskih nameta u Međimurju po svim tadašnjim naseljima, a u doba grofa Mihalja Althana.

Najveći dio knjige odnosi se na uvrštene prijepise originalnih dokumenata iz toga razdoblja, a koji se odnose na Međimurje. Objavljena su 24 dokumenta, sa svim tablicama i imenima (često vrlo opsežnim). S obzirom da će hrvatske povjesničare ova knjiga vrlo zanimati, ovdje ćemo navesti naslove dokumenata (odnosno najkraći opis sadržaja):

1. Dioba vlastelinstva i čakovečke utvrde između Petra i Nikole Zrinskog, 19. 6. 1638., 2. Popis nakita i gotovine udovice Petra Zrinskog, grofice Marije Sofije, 18. 7. 1670., 3. Inventari kraljevskih povjerenika o konfisciranim pokretninama pokojnog Petra Zrinskog, 30. 10. 1671., 4. Inventari istog sadržaja, novi dokument, 5. Popis konfisciranih dobara Petra Zrinskog, 1671., 6. Popis kraljevskih povjerenika i procjena kmetskih zemljišta, vlastelinskih daća i selišta, 1672., 7. Dokument o istim elementima, nastavak, 1672., 8. Urbar Komore o Međimurskom vlastelinstvu, 1. 4. 1679., 9. Popis Komore i procjena međimurskih posjeda: Gornji i Donji Kraljevec, 3. 6. 1686., 10. Urbar i popis o imanju pokojnog Adama Zrinskog, 28. 2. 1692., 11. Procjena Međimurskog vlastelinstva Petra Zrinskog od strane kraljevskih povjerenika, 31. 5. 1692., 12. Procjena konfisciranog veleposjeda grofa Adama Zrinskog, 1672., 13. Procjena Rackaniže i Pribislavca, oko 1692., 14. Izvješće Komore o prodaji Međimurskog vlastelinstva markizu de Pryeu, 1. 3. 1694., 15. Ugovor između Leopolda I. i markiza de Pryea o davanju u zakup Međimurskog vlastelinstva, 1. 3. 1694., 16. Popis posjeda Međimurskog vlastelinstva, 1647./1648., 17. Izvješće Komore o djelovanju odbora za prodaju Međimurskog vlastelinstva, te o mogućem povlačenju vojske stacionirane u Međimurju, 1. 9. 1686., 18. Pismo Gašpara Balogha vicekancelaru Austrije, barunu Mansburgu, kojim prosvjeduje protiv djelovanja izaslanog odbora u Međimurju, 19. 8. 1686., 19. Godišnji prihodi Međimurskog vlastelinstva, oko 1684., 20. Izvješće Komore o zamjeni Međimurskog vlastelinstva i posjeda Mitterburschke grofovije, oko 1694., 21. Izvješće baruna Walsegga o darovanju Međimurskog vlastelinstva, 18. 4. 1719., 22. Državni popis o porezima ubranim od poreznika ratarskoga grada Čakovca naređen dekretom Karla III., 1720., 23. Čakovečka kmetška izjava, 1768., 24. Darovnica Karla III., kojom cijelo Međimursko vlastelinstvo zajedno s dijelovima daruje Ivanu Mihalju Althanu, 25. 5. 1739.

Osim zanimljivih, pa i dosad neobjavljenih podataka, ovi dokumenti donose opsežne popise imena i prezimena kućedomaćina, a više se puta navodi praktički cijela topografija Međimurja. To otvara nove mogućnosti proučavanja povijesti i drugih značajki Međimurja u to doba. Radi lakšeg korištenja knjige, na kraju je tiskano i abecedno kazalo zemljopisnih imena, te popis literature.

Dragutin Feletar